

adózási terheket, amelyekhez még az úgynevezett ajándékozási rendszer csatlakozik, kiszámítja, hogy milyen terhek nyomják agyon a jobbágyi telkeket s hogy e terhek nemcsak a paraszt tönkretételét eredményezik, de rámutat a föld kiuzsorázásának következéseire. Ő az első, aki a paraszti etnikum vonásait, a nép jellemét elsősorban zárt osztályhelyzetéből és földhözkött munkájának természetéből magyarázza, tehát elsősorban használ e jelentős kérdések vizsgálatánál frázisok helyett szociológiai és gazdasági magyarázó elveket. Ő látja meg először azt a sajátos kettős ritmust, amely a roppant munkabírásban, néhány hét hatalmas erőfeszítésében s utána a csüggedt lustaságban nyilvánkozik meg. Már ő sorra veszi a népesedés kérdését és illuziótlanul tekinti. Mint maga mondja e kérdésben nem használnak az elkendőző szofizmák. S így haladhatnánk sorra művéen: minden mondatából ez a valósághoz való ragaszkodás és a maga igazának nyugodt megvallása sugárzik.

Mindehhez végül még csak annyit, hogy a magyar jobbágy-ság történetének vizsgálatával ő volt úttörője nálunk a történeti néprajznak (Bél. Mátyás ilyen természetű munkája kéziratban maradt) s összehasonlító megjegyzéseivel először hasonlítja össze magyar kutató Európa paraszti népeit, figyelvén a közöttük lévő művelődési, jogi, társadalmi különbségeket.

Tessedik is, Berzeviczy is keseredett lélekkel halnak meg. Az utópiát-építő Tessedik és a valóságot-kutató Berzeviczy joggal hihette, hogy eszméje meddő talajra hullott. Mindketten tévedtek, mert eszméiket mégis valóra váltotta az idő. Haláluk idején már kezdődik valami Magyarországon, hamarosan összeülnek a reformországgyűlések s ha nevüket alig emlegeti valaki, az ő munkájuk gyümölcseit érlelte meg Széchenyiék, Kossuthék, Petőfiék százada.

ORTUTAY GYULA

HÁROM VERS

BOLDOG PERC

Ez a tündöklő hervadás
S e jószagú hullott levélnek
Gyógyító aromái mind
Ma megint a szívembe érnek.

Oly kék az ég! S a nap-nyilak
Ézüst nyírfákon ott remegnek,
Humuszt lehell rám biztatón
S kél mosolya a hervadt gyepek.

Aranyban fürdik ág s bokor,
Nem ing az árnyuk illanóan,
Rügyeik mozdulatlanok
S vájkál a csíz egy esőpp boggyóban.

Csörren a levél szőnyege
 Az úton, lassú bár a léptem,
 S oly imbolygó, oly vontatott
 Az útnak illanó ködében.

November... s újra téli fák
 Éles rajzával ittas órák!
 Megállok... túlvilág beszél
 S lelkemet bűtől hangok óvják.

Zsibongó hangok... s gond, vizságy
 E pillanatban el nem érnek;
 Küldöm testvéri sóhajom
 A könnyű délelőtti fénynek.

Lélegzés minden útkanyar,
 Ráismerés... én igent intek,
 S bölintok: jól van, nincs halál,
 Öröklet bennünk a tekintet...

FÜSSY LÁSZLÓ

A NÉMA ÓRÁK

Mikor a költő nem beszél
 Valami készülődik benne,
 Ha nem lohasztná némasága
 Cikázó szokat sem teremne.

A bányacsille mélybefut
 A kőcsékért sokszor leszállva,
 S ott mindig, mindig munka forr,
 S lélek, a dolgok házatája!

Ott mindig serénység dobol,
 Ott mindig mozgás út keményen...
 Mikor a költő nem beszél:
 Ott izzad lent a költeményen!

Nincs e világban megfutas,
 A fáradságból tettek érnek...
 De lusta légy bár: hidd nagyon
 Költő! hogy megtalál az élet.

(1943)

FÜSSY LÁSZLÓ

SZEGÉNYSEG

Egy fiatal párnak ajánlom

Fiatalok egy kis levest főztek,
 Ettek, aztán leféküdtek újra,
 Künt hóvihar... De meleg a fészük
 S forró a csók össze-összebújva.

Tegnap volt halk, szerényke nászunk
 — így indul a nevető szegénység —
 Mert szerelem az édes Kerítő,
 Nem ismeri mi a gond, a kétség.

Látta őket a jó öreg dunyha,
 S nézve rájuk lelkemnek szemével
 Valahonnan én is láttam őket
 Itt és ott a nagyvilágban széjjel.

Bátrak voltak... S milyen üde, kedves
 Gyánútlanok! Két kis tudatlanka,
 Mókus-szemű, de a nagy jövőendő
 Rátok épül Jancsi és Aranka!...
 (1948)

FÜSSY LASZLÓ

A SZOCIALISTA ERKÖLCS

A szocialista erkölcs kérdésével foglalkoznunk kell. A szocializmus ellenségeinek egyik leggyakrabban hangoztatott vádjá az, hogy a szocialistának nincs erkölce, tehát ezt a rágalmat kell első-sorban megcáfolnunk. Másrészt az erkölcs társadalmi jelentőségénél fogva is feladatunk annak megismerése.

Mi az erkölcs tulajdonképpen? Engels az Anti-Dühringben mutatott rá arra, hogy az erkölcs az észmei felépítmény területére tartozik. A dialektikus materializmus tehát az erkölcsöt, mint a gazdasági alap észmei felépítményét fogja fel. Ez azt jelenti, hogy az erkölcs forrása a kor gazdasági és társadalmi rendszere, hogy az erkölcs is végsőleg a gazdasági helyzetre, vagyis a termelési viszonyok összességére vezethető vissza. Ezért a termelési feltételek összessége döntő befolyással bír az erkölcs alakulására. Ebből következik, hogy az erkölcs a társadalom fejlődésével együtt fejlődik, hogy a gazdasági rendszer és a társadalom változása visszatükröződik az észmei felülépítményben, tehát az erkölcsben is. Az osztálytársadalomban két osztály áll egymással szemben, kétféle osztályérdek ütközik össze, az osztálytársadalomban tehát kétféle erkölcs áll egymással szemben. Az egyik az uralkodóosztály erkölce, a másik az elnyomott osztály erkölce. Az uralkodóosztály erkölce a fennálló rendet helyesnek, változhatatlannak tartja, vagyis a fennálló rend igazolását szolgálja. Így ennek az erkölcsnek a társadalmi funkcióját abban jelölhetjük meg, hogy a fennálló társadalmi rendet igazolja.